

PUBLICIȘTI GORJENI

dr. ION MOCIOI

1. ION GHERASIM — GORJAN

(1800—1857)

Un cărturar de vază a fost Ion Gherasim — Gorjan, dascăl cu vederi progresiste, publicist în folosul culturii, luptător în revoluția din 1848 și activ pentru unirea din 1859.

S-a născut la 31 iulie 1800¹, la Bengești, în familia lui Radu Gorjean, căpitan de plai. A avut o copilărie nefericită, pentru că tatăl său, luat în robie cu întreaga familie, 7 copii și soția sa, a fugit de la turcii cotropitori și s-a făcut călugăr la mănăstirea Topolnița, sub numele de Gherasim, lăsându-și urmașii în voia soartei.

Aflat în robie sub numele de Ion Olteanu, a fost răscumărat la Istanbul, de Riga, cojocarul lui Caragea, și adus în țară, unde a fost dat la școala grecească de pe lângă biserica Stavropoleos, apoi la școala română de la Șf. Sava. La școala lui Gheorghe Lazăr a fost coleg cu Heliade.

După absolvire, în 1830, este trimis director al școlii primare din Vălenii de Munte, rămânând în funcție șapte ani. Alți 5 ani este profesor la Școala normală din Călărași. În 1844 este numit director al școlii domnești din Ploiești.

Revoluția de la 1848 l-a găsit director la Ploiești; atunci l-a adunat pe învățătorii din satele județului pentru a le explica sensul și sarcinile revoluției. S-a deplasat și în provincie pentru propaganda revoluționară². Pentru asemenea fapte a fost arestat și închis 8 luni. Comisia de anchetă preciza că Ion Gherasim — Gorjean a fost „tare aplecat și răspînditor de idei revoluționare”³.

În 1849 a fost președinte al Tribunalului din Ploiești, în 1857 — candidat pentru Divanul Ad-hoc⁴ și ales, dar în același an, la 26 decembrie, a murit din cauza suferințelor prici-

nuite de închisoare. A primit în viață titlul de pitar, ceea ce înseamnă că a reușit să-și formeze o situație materială bună.

Ion Gherasim-Gorjan a fost un om cult, de o rară sensibilitate. Cunoștea mai multe limbi străine, între care turca, araba, greaca, slavona, rusa, latina, franceza, italiana. A tradus din grecește **Halima sau povestiri mitologice arăbești**, în 4 volume⁵, în 1835. A publicat o carte originală **Dascăl pentru limba franțuzească**, în 1832. În 1840 a tipărit pentru săteni o ... **Cărticică coprinzătoare de învățătură folositoare**⁶. A dat la iveală mai multe calendare, care cuprind și alte traduceri — **Cestiunea Orientului**, după Emile Girordin, și **Privilegiuri antice de ale Țării Românești**, după tratatele turcești originale.

Într-un **Manual creștinesc** din 1836 Ion Gherasim-Gorjan afirma că românii trebuie să folosească îndeosebi cuvintele limbii noastre decît împrumuturile străine. În precuvîntarea la **Dascăl pentru limba franceză**, se adresa tineretului astfel: „Tot românul să-și învețe limba sa, cu tot fundamentul ei și apoi să se apuce de cea franțuzească și cea italienească, pentru că sînt limbile cele mai vii și mai dătinate în toată lumea cea luminată și rude foarte aproape cu limba noastră cea de obște...”⁷ Era, de altfel, un mare patriot și, ca unul ce suferise în robia turcească, spunea cu multă convingere: „Tot omul să-și iubească patria și să fie încredințat că nu este lucru mai scump și mai dulce în lume decît neamul său și patria sa”. Astfel de cuvinte ne fac să credem că Ion Gherasim-Gorjan nu și-a uitat locurile din Bengeștii copilăriei, pe care trebuie să le fi vizitat.

NOTE:

- ¹ M. Mihăilescu, **Figuri din trecut**, în: „Învățămîntul primar”, nr. 5, 15 mai 1898.
- ² Arh. Statului București, fondul M.C.I.P., ds. 1454/1848, f. 26.
- ³ Arh. Statului, București, ds. 62, 1848, f. 27; **Documente privind anul revoluționar 1848...**, p. 661.
- ⁴ In: „Secolul”, nr. 67, septembrie 1857.
- ⁵ La Sibiu, în 1835; vezi și ed. București, Tip. Națională, 1877, 129+188 + 231+195 p., sau ediția din 1887.
- ⁶ **Școlaru sătean sau cărticică coprinzătoare de învățătură folositoare. Acum întiiu alcătuită și dată la lumină de...**, București, Tip. Pencovic, 1840, 73 p.
- ⁷ Apud Gheorghe Găvănescu, **Ion Gherasim — Gorjean**, în: „Gazeta Gorjului”, Tîrgu-Jiu, VI, nr. 795, 4 mai 1973.

2. GRIGORE PLEȘOIANU

(1808—1857)

Se spune că Grigore Pleșoianu, dascăl oltean și autor de cărți și de traduceri, s-ar fi născut în Cerneții Gorjului¹, în 1808. Data nașterii a fost controversată, susținându-se ca an de naștere anul 1798, de însăși familia lui² și de alți cărturari³. Noi considerăm ca dată de naștere anul 1808, sau, cel mai devreme, 1807, avînd în vedere că însuși Pleșoianu spunea în 1838, în prefața la o lucrare a sa, că era atunci „într-o vîrstă abea de ani treizeci”⁴. În ce privește luna și ziua de naștere, a fost precizată ziua de 30 ianuarie, despre care se crede „că nu poate și nici nu trebuie să existe vreo îndoială”⁵.

Copilăria și anii de studii ai lui Grigore Pleșoianu rămîn în umbră, fiindcă o cercetare aprofundată asupra lor nu s-a putut face. Primii 19 ani din viață trebuie să fi fost o perioadă de intensă pregătire intelectuală, pentru că la anii aceia era un cărturar format.

Se știe că a fost elevul lui Eliade Rădulescu, la București⁶, căruia i-a datorat, desigur, inițierea pentru o cultură deosebită.

Perioada maturității creatoare, Grigore Pleșoianu și-o începe la 20 mai 1826, cînd, abia intrat în al 20-lea an al vieții, este numit profesor de instrucție primară la Școala centrală din Craiova, condusă de Stanciu Căpățîneanu, care a deschis la acea dată cursurile în chiliile din curtea bisericii Obedeanu⁷. Partea întii a carierei de dascăl și-a petrecut-o în capitala Olteniei, cu unele întreruperi, pînă în 1832. În 1830 a fugit, pentru scurt timp, la București, din cauza molimei. La 7 decembrie 1831 a revenit la Craiova, cînd școala și-a reluat cursurile. În 30 iunie 1832 își înaintează demisia, Eforiei Școalelor, în urma unui conflict cu slugerul Băluță Goleșcu.

În răstimpul craiovean, Grigore Pleșoianu a publicat unele cărți în folosul școlii românești: **Abețedar greco-român**, 1825; **Abețedar inlesnitor pentru învățătura copiilor**, 1828; **Abețedar franco-romănesc**, 1829; **Calligrafie ...**, Sibiu, 1829;

Gramatica românească, Craiova, 1829; **Gramatica franțuzească**, traducere după Fournier, 1830; **Dialoguri francezo-române**, Craiova, 1830.

În prefața la **Abetedar francezo-românesc** din 1829, Pleșoianu se considera printre cei ce aveau ambiția de-a face „ceva pentru luminarea neamului”. În **Înștiințare la Izvoade de scrisoare frumoasă au caligrafie rumânească, franțuzească, rusească, nemțoască și grecoască** (Sibiu, 1829), dascălul Pleșoianu aprecia ca nepotrivit alfabetul chirilic pentru scrierea limbii române, în favoarea introducerii literelor „noastre latinești”, dînd glas unor idei ce vor răsună pînă spre sfîrșitul veacului său, cînd s-au și aplicat.

În etapa craioveană, Grigore Pleșoianu, ca și colegul său Stanciu Căpățîneanu, se preocupă ca inițiator pentru traducerea și tipărirea în limba română a unor scrieri literare și științifice străine. Ca urmare, traduce și publică **Aneta și Luben, istorie adevărată din poveștile morale ale lui Mormantel...**, (București, 1829) și **Întîmplările lui Telemah** (1831). În precuvîntarea la prima din aceste lucrări, pe lângă calitățile literare certe ce le dovedește, aduce idei prețioase în solul său. Susține, între altele, „să aibă orașele noastre cîte un teatru” care să prezinte „în limba românească comedii, opere, trajedii și celelalte” talmăcite din alte limbi.

Etapa a doua perioadei de dascăl, Pleșoianu și-o petrece la Cerneți, pînă în anul 1836. După necazurile ce le-a avut la Craiova în vara anului 1832, a plecat, la 2 septembrie, la Cerneți. S-a căsătorit la 3 septembrie același an cu o fostă elevă a sa, Ecaterina, fiica lui Radu Ceacîru, născută la 14 octombrie 1819⁹.

Pînă în 1833 încearcă să intre în rîndurile armatei, dar nu reușește și rămîne astfel să se dedice în continuare învățămîntului. În prima perioadă a anului 1833, la 15 ianuarie, este numit profesor de „clasui” al III-lea la școala din Cerneți. La 30 august 1833 are fericirea să i se nască un fiu, Vergiliu (m. 17/29 martie 1863)⁹. Împărțindu-și timpul între familie și școală, cărturarul Pleșoianu reușește să pregătească și să publice doar un **Calendar pe anul 1834**, (1834). Viața din Cerneți, neoferindu-i, ca și învățămîntul, posibilitatea afirmării, îl determină pe cărturarul Grigore Pleșoianu să abandoneze școala de provincie, în 1836, și pleacă la București, unde se stabilește definitiv și se încadrează ca inginer

hotarnic. Mediul Capitalei îl readuce în cîmpul traducerilor și publică, după scurt timp, în 1838, **Ghenoveva de Brabant**. În **Antiprefața** la această lucrare mărturisește că și-a îndemnat și soția să traducă lucrări în românește, pentru „a vedea compunere sau cel puțin traducere tipărită sub numele unei rumânce“, numai că ea l-a deznădăjduit, la început. În scurt timp însă, ea a îndeplinit dorința soțului prin **Abețedar moral și religios sau lecții (...) tradus (...) de G. Pleșoianu iar acum, pentru a treia ediție, mai adăogat și mai îndreptat pentru învățătura copiilor și copilelor și dat la lumină de Ecaterina Pleșoianu (București, 1840)**¹⁰. În prefață la lucrare, autoarea mărturisește că soțul i-a cerut o astfel de întreprindere, imediat neonorată, și își manifestă mulțumirea dată de publicarea cărții și, cu aceasta, de „a mîngîia pe mîhnitul meu soț“.

Între evenimentele vieții lui Grigore Pleșoianu considerăm și numirea lui în rang de pitar, la 6 decembrie 1839. Dintre alte lucrări ce-i poartă semnătura, un loc aparte îl are **Canarul — Istorie morală și religioasă tradusă din franțuzește**, din 1840¹¹ în prefața căreia încuraja manufactura românească și critica dur comerțul exterior cu materii prime în schimbul produselor create din acestea.

De real interes documentar sînt și scrisorile lui Grigore Pleșoianu, publicate la Craiova, în „**Ramuri**”¹².

Soția lui Pleșoianu, Ecaterina¹³, s-a stins din viață fiind tînără, la 35 ani, în 28 iulie 1854, la Buzău, „mergînd la băile de la Balta Albă”. A fost înmormîntată la biserica de pe moșia sa de la Strîmbeanca¹⁴. Cînd după pierderea ei, s-a stins din viață și cel care a fost Grigore Pleșoianu, în 1857, la 30 ianuarie, cînd trecea în al 50-lea an al vieții.

N O T E :

¹ Zaharia Găraș, **Grigore Pleșoianu**, în: „**Ramuri**”, nr. 5 (143), 15 mai 1976, p. 3.

² G. Călinescu, **Material documentar. Grigore Pleșoianu**, în: „**Studii și cercetări de istorie literară și folclor**”, an IX (1960), nr. 2, p. 333.

³ Al. Piru, **Literatura română premodernă**, EPL, 1964, p. 266.

⁴ G. Pleșoianu, **Antiprefața la Istoria Ghenovevei de Brabant**, (București), 1838.

- ⁵ Dinu A. Dumitrescu, *Un animator: Grigore Pleșoianu*, în: „Ramuri”, an IV, nr. 2 (32), 15 februarie 1967, p. 18 (vezi și fotografia lui Grigore Pleșoianu).
- ⁶ Vezi „Oltenia”, 1943, p. 117—118.
- ⁷ N. Bănescu, „Un dascăl uitat: Gr. Pleșoianu”, în: „Analele Academiei Române”, Seria II, tom XXXVI, p. 339—348.
- ⁸ *Ibid.*, p. 383 (anexa nr. IX).
- ⁹ G. Călinescu, op. cit., p. 334 (nota**)
- ¹⁰ Un exemplar incomplet semnat la B.A.R. (cota: I 444 443), de Dinu A. Dumitrescu, op. cit. Lucrarea a apărut la Tipografia piteștilor Constantin Pencovici.
- ¹¹ În Tipografia lui Constantin Iecca, București. Anunțată în „Curierul românesc” din 19 iulie 1840, p. 238.
- ¹² *Scrisori inedite ale lui Grigore Pleșoianu*, în: „Ramuri”, Craiova, an X (1915), nr. 8, 19 martie, p. 112—114 și nr. 10, 2 aprilie 1915, p. 151—156.
- ¹³ Se pare că a mai avut o fiică, Anicel Pleșoianu, căsătorită cu colonelul Eugen Moschuna din Trigu-Jiu, nepot al pașoptistului Zamfir Părăianu.
- ¹⁴ Vezi N. Bănescu, op. cit., anexa IX.

3. NICU D. MILOȘESCU

(1856—1924)

Inițiatorul primei tipografii din Gorj, Nicu D. Miloșescu, face parte din pleiada de cărturari ai meleagurilor Jiului de sus, care au pornit primul pas al unei mișcări culturale locale.

Nicu D. Miloșescu nu era gorjan; a fost fiul unei familii modeste din Cerneții Mehedințului, unde s-a născut în 1856¹. După școala primară, a intrat ca ucenic în tipografia din Drobeta Turnu-Severin, unde, până la vârsta de 14 ani, a devenit, grație predispozițiilor sale deosebite, un iscusit meșter în arta tiparului. Presa la care învățase secretele meseriei îmbrățișate pentru toată viața, se spune, fusese adusă înainte de 1850, de la Viena, mai întâi la Craiova, unde a inaugurat activitatea tipografică, apoi la Drobeta Turnu-Severin. În 1880, când mașina se uzase simțitor, a cumpărat-o Nicu D. Miloșescu și a adus-o la Tîrgu-Jiu, pentru a inaugura a treia oară în Oltenia o vie activitate publicistică. În orașul de pe Jiu, cu clădiri scunde, abia ivite din grădini, dar care fremăta într-o atmosferă de progres administrativ și edilitar datorată unui Vasile Lascăr, tinărul ce abia trecuse de 20 ani găsește sprijinul unor cărturari recunoscuți prin destoinicie, cultură, pasiune în muncă și o mare dragoste pentru popor, așa cum au fost scriitorul locotenent Emanoil Părăianu și institutorul Alexandru Ștefulescu.

Amenajîndu-și atelierul către sfîrșitul anului 1880, Miloșescu luptă ca într-un singur an să-și completeze necesarul de piese pentru o activitate tipografică diversificată și să-și pregătească un grup de tipografi cu care să înfrunte și cele mai grele comenzi ce le-ar primi. Cu răbdare și perseverență, totdeauna însuflețîndu-i pe cei cu care avea să lucreze, destoinicul meșter reușește să creeze un binemeritat prestigiu firmei ce avea să devină „Tipografia Națională Nicu D. Miloșescu”.

Prima carte tipărită la Tîrgu-Jiu a fost nuvela „Nicu Ste-luță”, a scriitorului prieten Emanoil Părăianu.

Nicu D. Miloyescu

La sfârșitul anului 1831, gata fiind de lucru, Nicu Miloyescu primește propunerile celor doi prieteni de a tipări un ziar local. Cunoscutul tipograf G. Filip, omagiindu-l mai târziu pe colegul său de breaslă, scria: „Un an după ridicarea templului gutenberghian sub poalele Parîngului, un mănunchi de scriitori de talent se grupează în jurul junelui și întreprinzătorului tipograf. Ziarul „Vulcanul” e opera ciclopedică a

acestor energii asociate...². „Vulcanul”, primul ziar din Gorj, a apărut din ianuarie 1882 pînă în octombrie același an. Nu se mai păstrează nici un exemplar din această publicație și nu putem judeca trăsăturile muncii sale de început. Probabil la aceeași tipografie s-au tipărit și alte două ziare gorjene, „Vocea Gorjului” (1882) și „Săteanul” (24 februarie 1883 — septembrie 1884), din care, de asemenea, nu s-au păstrat exemplare. Succesul în presa locală a continuat la aceeași tipografie, cu ziarele „Gorjul” (1887—1913), „Parîngul” (1891) și altele. Numeroase cărți văd lumina tiparului încă din primul deceniu al tipografiei lui Miloșescu — **Geografia descriptivă a județului Gorj** de Sadoveanu, **Abecedar**, **Carte de cetire**, **Geometrie**, **Geografia Gorjului** ș.a.

În 1884, are loc la Tîrgu-Jiu o expoziție de interes național; exponatele tipografiei lui Nicu Miloșescu primesc „Medalia de argint” a expoziției. La numai 4 ani de existență, tipografia tîrgujiană iese în lume — cum se spune — cu costum sărbătoresc, trezind admirația cunoscuților din țară.

O mărturie a unui competent contemporan lui Miloșescu lămurește evoluția ulterioară a tipografiei tîrgujiene: „În anul 1894, neobositul fiu al Mehedinților dă o nouă întindere lucrărilor sale artistice, înființînd o litografie, asemenea, cea dintîi în Tîrgu-Jiu. Lucrul acesta, chiar în sine, e de admirat; dar cînd se va cunoaște cu ce sacrificii costisitoare s-a putut completa tipografia d-sale cu o litografie modernă, aducînd artiști din străinătate și din țară, numai atunci se va putea admira, după toată vrednicia, rîvna arzătoare a d-lui N. D. Miloșescu de a deschide în Tîrgu-Jiu și prima litografie românească”.

Prietenii lui Miloșescu se înmulțesc. În jurul său și al celor doi sfătuitori — Em. Părăeanu și Alex. Ștefulescu — se strîng mai mulți cîrturari, unii cu preocupări culturale și științifice promițătoare. Între aceștia, Vitold Rola Piekarski, un neîntrecut în arta desenului în culori, profesor al Gimnaziului real din Tîrgu-Jiu, s-a atașat lor și mai ales lui Alexandru Ștefulescu, cu care, încă din 1893, face excursii în județ și descoperă vestigii ale unui trecut istoric, obiecte, acte, documente și fotografii pe care le organizează într-o colecție muzeală la Școala primară de băieți⁴. Piekarski va fi tehnoredactorul artistic al lucrărilor din litografia lui Miloșescu. Prezența lui se valorifică în revistele „Jiul” (1894—1895), „Ardeiuș satiric-humoristic” (1895), „Publicațiile Muzeului județean al

Gorjului" (1896), „Amicul tinereții" (1895), „Șezătoarea săteanului" (1898 și urm.), „Amicul poporului" (1898 și urm.) etc. unde Piekarski realizează adevărate opere ale desenului în culori și introduce în publicistica țării, înainte de Editura „Minerva", stilul ornamental popular, care avea să se generalizeze după 1898.

Alături de cei patru reprezentanți ai mișcării culturale din Gorj, din momentul 1895—1900, au fost avocații George P. Parvulescu, și Ștefan N. Dobreanu, doctorul I. Urbeanu, ofițerul Vasile Petrescu, profesorii de la Gimnaziul real — Iuliu Moisil, C. Vișinescu, Clement I. Bontea, G. Pietroșanu, Al. Ionescu, precum și învățătorii Gheorghe Dumitrescu-Bumbești, Lazăr Arjoceanu, Ion Haiducescu și alții, cunoscuți ca atașați crezului de iluminare a maselor populare.

Nu numai presa, ci și cărțile tipărite în atelierul lui Mișoșescu s-au înmulțit și au sporit în calitate. **Centenarul lui Lavolsier, Mănăstirea Tismana** (1896), de Alexandru Ștefulescu, **Umbre și lumini** de căpitan Em. Părăianu, **În viltoare** de Alexandru Vlahuță și alte lucrări au consacrat tipolitografia țirgujană între cele mai bune din țară.

În 1898, Mișoșescu este prezent la expoziția anuală din Craiova, exponatele tipografiei sale primesc, pentru a doua oară în țară „Medalia de argint". În 1890, participă la expoziția din Paris și primește „Mențiunea Onorabilă", dovedind astfel înaltul nivel al activității atelierelor sale din Țirgu-Jiu, comparabil cu activități similare de pe continent⁵.

Din 1895—1896, Mișoșescu a deschis la Țirgu-Jiu și o librărie, care a excelat prin ajutorarea elevilor cu manuale și rechizite mai ieftine, precum și un magazin cu articole de galanterie, pe lângă aceasta.

Mișoșescu a devenit un om cunoscut în județ și în țară. A fost ales președinte al unor societăți — „Jiul", „Ajutorul" și „Corporația meseriilor unite" — din Țirgu-Jiu, membru activ al băncilor populare, donator al bibliotecilor rurale etc.

Între cărțile din jurul anului 1900 tipărite în atelierul lui Nicu D. Mișoșescu, amintim: Ștefan Romulus Scribian, **Codicele civil popular**, 1898, 330 p; Gheorghe Dumitrescu-Bumbești, **Călăuza băncilor populare**, 800 p; lucrările lui Alexandru Ștefulescu — **Încercare asupra istoriei Țirgu-Jiului, Istoria Țirgu-Jiului, Gorjul istoric și pitoresc, Mănăstirea Polovragi, Mănăstirea Strimba, Mănăstirea Crasna**; lucrările lui Iuliu Moisil — **Colecțiune de plante, Călăuza Gorjului** etc.

Pentru activitate prodigioasă, la expoziția din București, 1904, Miloșescu primește „Diploma de onoare” cu „Medalie de aur”, iar la Expoziția generală românească din 1906, tot în Capitală, este onorat în „Hors-Concurs” cu „Medalia de aur”. Cu acești lauri, tipografia Miloșescu a ținut făclia nestinsă a publicațiilor, chiar și în timpul primului război mondial, când la Tîrgu-Jiu activau trei asemenea unități.

Nicu D. Miloșescu s-a stins din viață la 17 ianuarie 1924, la Tîrgu-Jiu⁶. Este înmormîntat în pămîntul orașului căruia i-a dăruit cei mai frumoși ani, cele mai mari realizări ale personalității sale, ca un gorjean de baștină.

N O T E :

¹ Data nașterii, 1856, este menționată de C. Cirstoiu, **Din istoricul presei gorjene**, în: „Coloana”, supliment social-politic și cultural al „Gazetei Gorjului”, Tîrgu-Jiu, decembrie 1970. Jean Bărbulescu, în „Calendarul Gorjului”, Tip. „Lumina”, Tîrgu-Jiu, 1925, p. 61, consemnează ca dată a nașterii: anul 1860. Aceași dată, în „Almanah tipografic”, 1904, p. 77.

² G. Filip, **Nicu D. Miloșescu**, în „Almanah tipografic”, Editura „Minerva”, București, 1904, p. 78.

³ Ibidem, loc. cit.

⁴ Dan Neguleasa, **Muzeul Gorjului s-a născut dintr-o colecție școlară**, în: „Gazeta Gorjului”, 7 aprilie 1974; „Arhivele Olteniei”, III, 1924, nr. 16.

⁵ Mircea Tomescu, **Istoria cărții românești de la începuturi pînă la 1918**, Editura Științifică, București, 1968, p. 163.

⁶ Iuliu Moisil, **Nicu D. Miloșescu. O pagină din istoria culturală a Gorjului**, în: „Arhivele Olteniei”, IV, nr. 18—19, martie—iunie 1925, pag. 194.

4. JEAN BĂRBULESCU

(1890. - 1957)

Inițiatorul și realizatorul ziarului „Gorjanul” de la Tîrgu-Jiu, din perioada 1923—1947, a fost un talentat publicist, om de mare omenie și neobosit cărturar. A fost recunoscut la vremea sa ca animatorul cuvîntului scris al gorjenilor din toate provinciile țării, personalitatea care, după moartea în 1910 a ilustrului Alexandru Ștefulescu, a polarizat și unificat energiile condeierilor gorjeni și din Oltenia toată, cît și ale unor norme de prestigiu în literatura românească. Cu toate acestea, puțini și-l mai amintesc iar generațiile tinere îl regăsesc cu greu în paginile ziarului păstrat doar în cîteva colecții din țară.

Jean Bărbulescu a fost numele popular al lui Ion Bărbulescu, născut la Bogați-Dîmbovița, în 11 iunie 1890. Era unul dintre cei cinci copii — doi băieți și trei fete — ai învățătorului Ion Bărbulescu și Dimitriei¹. Copilăria și-a petrecut-o în satul natal.

Jean Bărbulescu a urmat primele trei clase, pînă în 1900, la Școala primară din Bogați și clasa a IV-a la Cîmpulung-Muscel. A studiat, la București, comerțul elementar și cel superior. La absolvirea studiilor, în 1908, a fost numit funcționar al băncii din Hurezani, subunitate a Băncii generale a Gorjului, o societate anonimă. S-a încadrat în muncă la 3 martie 1909, iar în 1915 era încă la Hurezani, unde „și-a îndepilnit cu zel și probitate îndatoririle sale avînd o conduită mai mult decît satisfăcătoare”².

Încă de la venirea sa în Gorj a manifestat interes deosebit pentru literatură, scriind poezii și proză. În august 1909 constituie un comitet de redacție împreună cu scriitorii Victor și Sebastian Hortopan, și editează la Tîrgu-Jiu primul număr din publicația lunară „Zorile”. Biblioteca tinerimii³. O conduce pînă la nr. 7, în februarie 1910, cînd publicația își schimbă subtitlul, devenind „revistă literară și artistică” și numele său nu mai semnează. Ultimul număr, al zecelea, a apărut în mai 1910. În cuvîntul „Către cititori”, semnat „Redacția”, dar

JEAN BĂRBULESCU

scris probabil de Jean Bărbulescu, este exprimat scopul publicației, crezul ei și al redactorului: „O revistă sau bibliotecă care să cuprindă lucrările ieșite din pana tineretului nostru era absolut necesară. Puținele reviste ce apar sînt în imposibilitatea de a publica tot ce le trimit. Numai acest lucru ne-a făcut pe noi să dăm la lumină biblioteca „Zorile”, care

are ca scop de a încuraja tinerele talente care promet câte ceva pe tărîmul literaturii și care nu s-au putut dezvolta în această ramură din cauza lipsei de reviste. Idealul revistei era, totodată, „de a dezvolta gustul literar în toate clasele sociale“.

Jean Bărbulescu va mărturisi mai târziu că el a scos această revistă la Tîrgu-Jiu¹. Dorise, se înțelege, să facă din literatură o preocupare pentru toată viața, găsind în revistă mijlocul de a se afirma. Număr de număr a publicat, în „Zorile“, poezii și proză. Sînt ale sale poeziile: „Scrisoare“⁵, „Ciobănașul“, „Pe care“⁶, „Poetul“⁷, „Femeia-i tot femeie“⁸, „Revederea“⁹ și încercările în proză: „În patru ani“, „Povestea tristă“¹⁰, „Iubire pe veci“¹¹, „Mos Călin“¹², „Răzbunarea“¹³, „La un mormînt“¹⁴. Încercările sale literare, poate pentru că nu avea o cultură artistică deosebită la 20 ani, nu au strălucit puternic și l-au determinat să se retragă pentru o perioadă dintre ceilalți condeieri tîrgujieni, cărora le-a lăsat în seamă revista, revenind la Hurezani în prima parte a anului 1910, unde locuia. Va fi mobilizat în armată între 23 iunie și 23 august 1913, apoi în război, între 15 august 1916 — 20 iunie 1918 și 24 octombrie — 10 decembrie 1919. Revenit în Gorj a continuat munca de slujbaș al băncii. Ultimii zece ani au fost ani grei, războiul umplînd cu amar sufletul tuturor românilor. Loc pentru creația literară n-a mai rămas. Războiul i-a adus decorații. Depășind vîrsta de 30 ani, Jean Bărbulescu și-a căutat refugiul în căsătorie, luîndu-și partenera de viață, în 1931, din Craiova¹⁵.

Jean Bărbulescu era făcut parcă pentru publicistică. A renunțat la funcția de slujbaș al băncii și a scos ziarul „Gorjanul“, la Tîrgu-Jiu, cu primul număr la 15 martie 1924¹⁶. La început a apărut bilunar, apoi decađal și, din ianuarie 1926, săptămînal. Și-a stabilit sediul redacției în strada Victoriei 57 din Tîrgu-Jiu. Treptat și-a atras cîțiva lucrători dintre funcționarii de bancă, Ion Vulpe, Dionisie Căun și alții. Își va lua secretar de redacție pe ziaristul Sotir Poliopol. Aproape zece ani a tipărit ziarul la Craiova.

Din 1933, Jean Bărbulescu și-a cumpărat o tipografie de ocazie de la București și a creat la Tîrgu-Jiu Institutul tipografic „Gorjanul“ cu puțini dar buni lucrători, între care șef de atelier a fost Brelea. Astfel, fostul funcționar de bancă stabilit în Gorj, om cu înclinații literare vădite, pe care le va manifesta sporadic, devine un recunoscut ziarist, independent, cu bune intenții.

În primul număr, articolul „Rostul nostru” precizează intențiile inițiatorului publicației: „lăsînd la o parte luptele politice, pline de venin, să servească numai de aducător de vești de la un colț la celălalt al județului, ...să facă cunoscute tuturor faptele frumoase ce se săvîrșesc în județul nostru și aiurea și să aducă de asemenea la cunoștința tuturor relele și nedreptățile care împovărează viața...”. Nu s-a abătut de la aceste dorințe.

Jean Bărbulescu nu a avut ziarîști cu plată la „Gorjanul”. Scriau toți ce doreau, fără a fi remunerați. Ziarul a trecut deseori prin clipe grele, dar n-a fost abandonat. În primii ani a avut patru mii de abonați, ulterior mai mulți. Redactorul-prim a fost însuși Jean Bărbulescu.

O îndelungă perioadă „Gorjanul” a fost și revista literară a Gorjului, prin cel puțin ultima pagină care publica literatură, îndeosebi poezii. N-au lipsit prezentările de cărți ale colaboratorilor, articole de critică, de istoria culturii, biografiile unor personalități și alte materiale de interes larg scrise cu vervă și pană de scriitor. Era citit de gorjenii din toată țara, constituindu-se ca liant între gorjenii cei rămași acasă și cei plecați în țară.

Sub pseudonimul Ion Mohor, Jean Bărbulescu n-a renunțat la unele din creațiile sale literare, cărora le-a dat drumul tiparului în ziar. În 1925 a scos și un „Calendar al Gorjului”, bine realizat și interesant.

La zece ani de apariție „Gorjanul” atrage aprecierile cîtorva zeci de ziare din țară. Între publicațiile bucureștene din 1934, „Dimineața” îl prezenta ca „model al publicațiilor regionale”¹⁷, „Viitorul” îl considera „un serios document asupra ținutului oltenesc”¹⁸ iar „Românul” se mîndrea că al lor confrate „poate sluji oricărei alte provincii românești drept grăitoare pildă și îndrăzneț indemn pentru toți oamenii de bine, care vor să apropie suflete, să solidarizeze interese, să cristalizeze opinii, să facă, într-un cuvînt, operă de românească unificare și armonizare socială”¹⁹. Ziarul „Tribuna” din Sibiu. la jubileul „Gorjanului” nota cu responsabilitate că acesta, „prin execuția sa tehnică și prin felul cum a apărut, se ridică deasupra tuturor ziarelor de provincie, servind drept exemplu”²⁰. Omagiile n-au conținut în multe alte publicații²¹, spre satisfacția lui Jean Bărbulescu, sufletul acestui organ de cultură și informație.

Și în anii ce au urmat, pînă la sfîrșitul deceniului al cincilea, „Gorjanul“ a ținut fruntea ziarelor de provincie, prin activitatea cu pasiune a inimosului Jean Bărbulescu.

Astfel l-au considerat ani de-a rîndul celelalte ziare regionale. Între altele, „Provincia“ din Roșiorii de Vede, în 1936, îl găsea ca „singurul ziar din provincie, care, într-adevăr, merită elogii”². „Luceafărul literar și artistic“ din București, în 1939, aprecia că acesta „poate face cinste oricărui periodic bucureștean”³. „Tribuna tineretului“ din Capitală, în 1942, sublinia că „acest săptămînal este unul din puținele publicații meritorii din provincie”⁴. La sărbătorirea a două decenii de apariție și activitate rodnică „Gorjanul“ era o publicație definitiv recunoscută și apreciată pentru merite incontestabile. Atunci, în 1943, un ziar ca „Țara“, din Sibiu, scria despre publicația lui Jean Bărbulescu că „merită toată atenția, căci puține publicații și ziare din țara noastră se pot mîndri cu o asemenea longevitate și mai ales cu un asemenea rezultat, facem cuvenita mențiune pe deplin meritată de această gazetă din provincie”⁵. „Gorjanul“ a continuat să mai apară pînă în 1947.

Jean Bărbulescu a fost un mare patriot și un neobosit ziarist, luptător pentru luminarea maselor, animator cultural. Noi îl apreciem, totodată, ca pe cel mai mare ziarist al gorjenilor.

Jean Bărbulescu a murit la 8 mai 1957 la Tîrgu-Jiu, unde a fost înmormîntat și uitat ușor de toți cunoscuții. Singură, Viorica, soția sa, cea care trăise 26 de ani alături de distinsul om al presei și culturii românești, i-a udat cu lacrimi mormîntul mut și parcă nemeritat. Se cuvine să-i aducem din uitare numele pentru „Gorjanul“ cinstit, drept și harnic.

NOTE:

- ¹ Ion Bărbulescu a murit înainte de 1931 iar Dumitra s-a stins din viață în 1930, la vîrsta de 80 de ani.
- ² Certificatul nr. 847 din 3 aprilie 1915 eliberat de Banca generală a Gorjului.
- ³ Vezi B.A.R., P.I. 2745.
- ⁴ Jean Bărbulescu, *Lacrimi pe un mormînt* (despre poetul C. Ionescu-Olt), în: „Gorjanul“, Tîrgu-Jiu, anul X, nr. 29, 7 aug. 1933 („...Zorile, pe care am scos-o în Tg.-Jiu în anii 1909—1910”).

- ⁵ „Zorile. Biblioteca tinerimei”, Tirgu-Jiu, 1909, nr. 1, august.
- ⁶ Loc. cit., 1909, nr. 2, septembrie.
- ⁷ Loc. cit., 1909, nr. 4 noiembrie.
- ⁸ Loc. cit., 1909, nr. 5, decembrie.
- ⁹ Loc. cit., 1910, nr. 6, ianuarie.
- ¹⁰ Loc. cit., 1909, nr. 1, august.
- ¹¹ Loc. cit., 1909, nr. 2, septembrie.
- ¹² Loc. cit., 1909, nr. 3, octombrie.
- ¹³ Loc. cit., 1909, nr. 4, noiembrie.
- ¹⁴ Loc. cit., 1909, nr. 5, decembrie.
- ¹⁵ Soția sa a fost Viorica Veroiu, n. la 23 martie 1904 în familia lui Ion și Ioana Veroiu. A absolvit liceul la Craiova în 1919 și 4 clase de comerț superior în 1923 la București. Între 1923 și 1931 a lucrat ca funcționară la Banca comerțului Craiova. S-a căsătorit cu Jean Bărbulescu la 30 august 1931. N-au urmași.
- ¹⁶ Vezi B.A.R., P. III—IV 7521, perioada 1924—1947.
- ¹⁷ „Dimineața”, București, nr. 9750 din 17 februarie 1934.
- ¹⁸ „Viitorul”, București, nr. 7796. 1 ianuarie 1934.
- ¹⁹ „Românul”, București, nr. 43/44, 26 ianuarie 1934.
- ²⁰ „Tribuna”, Sibiu, nr. 4, din 21 ianuarie 1934.
- ²¹ „Răsăritu”, București, XVI, nr. 4—5, 1934; „Chemarea românilor”, Cluj, nr. 1, 1934; „Omul”, București, nr. 5, 18 ianuarie 1934; „Universul”, București, nr. 7, 6 ian. 1934; „Satul”, București, nr. 39, februarie 1934, etc.
- ²² „Provincia”, Roșiori de Vede, I, nr. 5—6, 1 mai 1936.
- ²³ „Luceafărul literar și artistic”, București, an I, nr. 2, 20 ian. 1939.
- ²⁴ „Tribuna tineretului”, București, 2 mai 1942.
- ²⁵ „Țara”, Sibiu, 1 martie 1943.